

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen CP-liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua koulutuspoliittiseen selontekoon. Edustamme syntymästä saakka neurologisesti vammaisia ihmisiä ja heidän läheisiään. Kohderyhmäämme kuuluvia ihmisiä, joilla on liikuntavamma, useimmiten cp-vamma, selkäydinkohju tai hydrokefalia, on noin 12 000 ihmistä Suomessa.

Vammat ovat elinikäisiä ja ilmenevät pääosin liikuntarajoitteena. Lisäksi voi olla puhevamma, aivojen poikkeavasta tavasta käsitellä eri aistien kautta saatuja tietoja muodostuvia aistivammoja, hahmottamisen, toiminnanohjauksen, keskittymiskyvyn, tarkkaavuuden tai työmuistin ongelmia. Nämä vaikeuttavat arjessa toimimista, oppimista, ammatinvalintaa ja työllistymistä. Toiminnallisesti erittäin vaikeaan vammaan ei suurimmalla osalla sisälly älyllistä kehitysvammaa.

Olemme Vammaisfoorumin jäsenjärjestö ja kannatamme heidän antamaa lausunto. Täydennämme tämän lausunnon kommenteissamme erityisesti oman kohderyhmämme vammaisten ihmisten näkökulmia.

Suomi on YK-vammaissopimuksen (24 artikla, Koulutus) myötä sitoutunut varmistamaan osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla ja vammaisille henkilöille mahdollisuuden persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle. Sopimuksen ratifiointi tarkoittaa, että vammaisten henkilöiden elämänhallinnan ja sosiaalisen kehityksen taitojen oppimista tuetaan asianmukaisella tavalla ja varmistetaan erityisesti lasten koulutus yksilön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla kielillä, viestintätavoilla ja -keinoilla sekä ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin.

Erilaisten vammojen lisäksi monet oppimisen vaikeudet haastavat oppijoita. Luki- ja matemaattiset vaikeudet ovat merkittäviä. Näiden lisäksi Suomessa on jokaisessa ikäluokassa noin 3000 lapsella (5–6 % ikäluokasta) vaikeuksia motorisessa oppimisessa. Näistä jopa 50–70 prosentilla motorisen oppimisen vaikeudet eli kehitykselliset koordinaatiohäiriöt jatkuvat aikuisikään. Riskirajana pidetään motorisilta taidoiltaan heikointa 15 % lapsista. Toiminnan tarve kohdistuu noin 60 000 lapseen jo ennen ikävuotta seitsemän. Toiminnallisena haittana on ikään ja kehitystasoon nähden huomattava vaikeus oppia uusia motorisia taitoja ensimmäisistä ikävuosista lähtien.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Ehdotamme seuraavia täydennyksiä (isoilla kirjaimilla):

Opintopolulla eteneminen ja oppimistulokset eivät riipu sukupuolesta, FYYSISEN TOIMINTAKYVYN RAJOITTEISTA, perhe- tai kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta.

Laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut ovat saatavilla molemmilla kansalliskielillä ja kielivähemmistöjen SEKÄ AISTI- JA PUHEVAMMAISTEN erityistarpeet huomioidaan.

Kaikilla on mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran eri vaiheissa riippumatta taustasta, työpaikasta, elämäntilanteesta tai VAMMAISUUDESTA.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Yhdymme Vammaisfoorumin lausunnossaan esittämään näkemykseen, että pelkkä varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetus -lainsäädännön uudistaminen ei riitä, vaan tulee uudistaa myös rajapinta sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sekä kuntoutuksen uudistamiseen. Moniammatillinen yhteistyö ja omassa toimintaympäristössä – myös varhaiskasvatuksessa ja koulussa – toteutuva kuntoutuminen ovat edustamallemme ryhmälle ratkaisevan tärkeä edellytys täysivaltaiseksi toimijaksi kasvamiselle.

Ehdotamme seuraavia täydennyksiä (isoilla kirjaimilla):

Varhaiskasvatuksen on tutkimuksissa todettu vaikuttavan myönteisesti kaikkien lapsen oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin, mutta varhaiskasvatus on vaikuttavaa erityisesti VAMMAISILLE JA vaikeista oloista tuleville lapsille.

Myös lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten SEKÄ VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN oikeudesta laadukkaaseen koulutukseen on huolehdittava.

Vaikeista taustoista tulevat lapset ja nuoret sekä VAMMAISET lapset ja nuoret ovat entistä suuremmassa riskissä syrjäytyä.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Kannatamme lämpimästi tavoitetta tarjota koko nuorisoikäluokalle toisen asteen koulutuksella vahva sivistyksellinen, yleissivistävä ja ammatillisen perusta jatko-opintoihin ja työelämään siirtymistä varten.

Muistutamme YK-vammaissopimuksen sopimuksen velvoitteista, jotta aktiiviseksi kansalaisiksi ja täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi kehittyminen on mahdollista myös vammaisille nuorille.

Ehdotamme seuraavaa täydennystä (isoilla kirjaimilla)

Maahanmuuttajataustaisilla tarvitaan lisäksi erilaisia opintojen aikaisia tukitoimia mm. kielitaidon kehittämisessä.

NUORET, JOILLA ON FYYSISTÄ, PSYKKISTÄ TAI SOSIAALISTA TOIMINTAKYKYÄ RAJOITTAVA VAMMA, TARVITSEVAT ERITYISIÄ TUKITOIMIA OPINTOJEN TOTEUTUMISEKSI.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Kiitämme huomiosta, että myös vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat ovat aliedustettuina korkeakoulutuksessa.

Yhdymme Vammaisfoorumin näkemykseen korkeakoulutuksen puutteellisesta joustavuudesta ja inklusiivisuudesta vammaisten opiskelijoiden kohdalla ja ehdotukseen asian tarkemmasta kartoittamisesta erityisesti mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Kiitämme huomiosta, että yhdenvertainen ja osallistava elämä Suomessa sisältää mahdollisuuden päästä mukaan niin tuottamaan kuin hyödyntämään uutta tietoa. Tämä sisältyy myös YK-vammaissopimuksen hengen mukainen tavoite. Tieteellisesti tutkitun, luotettavan tiedon muodostaminen, saavutettavuus ja omaksuminen ovat yhteiskuntarauhan ja demokratian toteutumisen edellytyksiä.

Muistutamme, että tieteelliselle ajattelulle ja toiminnalle pohjautuvan toimintamallin tuominen koko koulutuspolkuun varhaiskasvatuksesta alkaen tulee ulottua myös vammaisiin lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Ei kommentoitavaa

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Yhdymme Vammaisfoorumin lausuntoon. Muistutamme, että YK-vammaissopimus (artikla 24, Koulutus) velvoittaa varmistamaan, että vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan ja että toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat opillisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Ehdotamme seuraavaa täydennystä (isoilla kirjaimilla):

Oikea-aikaista ja ennakoivaa tukea on vahvistettava riittäväillä resursseilla ja riittävällä määrällä erityisopettajia ja opinto-ohjaajia kaikilla koulutusasteilla.

ON VAHVISTETTAVA MYÖS MONIAMMATILLISTA YHTEISTYÖTÄ KAIKILLA KOULUASTEILLA, JOTTA TEHOSTETTUA JA ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN OPPILAIDEN TÄYSIMÄÄRÄINEN OSALLISUUS VARMISTETAAN.

Yhdymme Vammaisfoorumin esitykseen opettajien ja ohjaushenkilöstön perus-, lisä- ja täydennyskoulutukseen lisättävästä vammaisuuteen liittyvästä oppisisällöstä.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Henkilökohtaisen taide- ja kulttuurisuhteen syntyminen, sen tukema luovuus, elämäntaidot – ja ymmärrys sekä aktiivinen kansalaisuus ovat merkittäviä erityisesti edustamamme ryhmän (neurologisesti liikunta-monivammaiset ihmiset) elämänlaadun ja hyvinvoinnin osatekijöitä.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Yhdymme vammaisfoorumin lausuntoon

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Yhdymme Vammaisfoorumin lausuntoon

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Tilannekuva on kattava ja siinä on tunnistettu järjestelmän tärkeät kehityskohteet. Edustamallemme ryhmälle (neurologisesti liikunta- ja monivammaiset henkilöt) on erityisen tärkeää saada koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tuella käyttöönsä maksimaalinen tiedollinen, vuorovaikutuksellinen ja toiminnallinen potentiaalinsa. Tämä on ainoa tie toimintamahdollisuuksiin ja osallisuuteen vammasta huolimatta.

Viittaamme tutkimukseen (Suvi-Maaria Tepora-Niemi 2020: Eriarvoisuus työelämässä ja kuntoutuksessa. Vakavasti sairastuneen ja vammaisen henkilön toimijuus elämäntilanteissa <https://www.theseus.fi/handle/10024/344769>), jossa todetaan, että pitkäaikaissairaiden tai vammaisten henkilöiden mahdollisuudet toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvelujen asiakkaina ovat epätasa-arvoiset ja perustuvat yksilön sosiaalisiin lähtökohtiin ja koulutuksen tuomaan osaamiseen.

Silander Marju
Suomen CP-liitto ry